

K L A S S Z I K U S O K Ú J R A T Ö L T V E

ELREJTETT TÖRTÉNELEM - HÁBORÚ, AHOGY MÉG SOHASEM LÁTTAD

POLCZ ALAINE:
ASSZONY A FRONTON

Diãnn

N E K E D I S V A N E G Y T Ö R T É N E T Ü N K

Impresszum

A kiadvány Polcz Alaine Asszony *a fronton* című regénye alapján készült a KultUp program keretén belül interaktív oktatási segédanyagként.

A kiadvány egy olyan fejlesztés szerves része, amelyben az irodalmi alkotáshoz oktatási óravázlat, valamint kisfilm is tartozik. Az oktatási csomagot elsősorban a *dráma és színház tantárgy* segédanyagaként ajánljuk, de alkalmazható az *irodalom tantárgy*hoz kapcsolódóan is.

Felelős kiadó: Kis Domonkos Márk
Déryné Program Közhasznú Nonprofit Kft.
Írta: Fazekas Piroska
Főszerkesztő: Timár András
Szerkesztő: Balogh Szilvia, Hutvágner Éva
Kreatív vezető: Szabó Ádám
Projektvezető: Héjja Gábor
Grafika, tördelés: Járási Anna
Vizuál: Brandtailor & Siriat

ISBN 978-615-6860-14-9

A kiadvány oktatási céllal készült, kereskedelmi forgalomba nem hozható.

© Minden jog fenntartva 2024

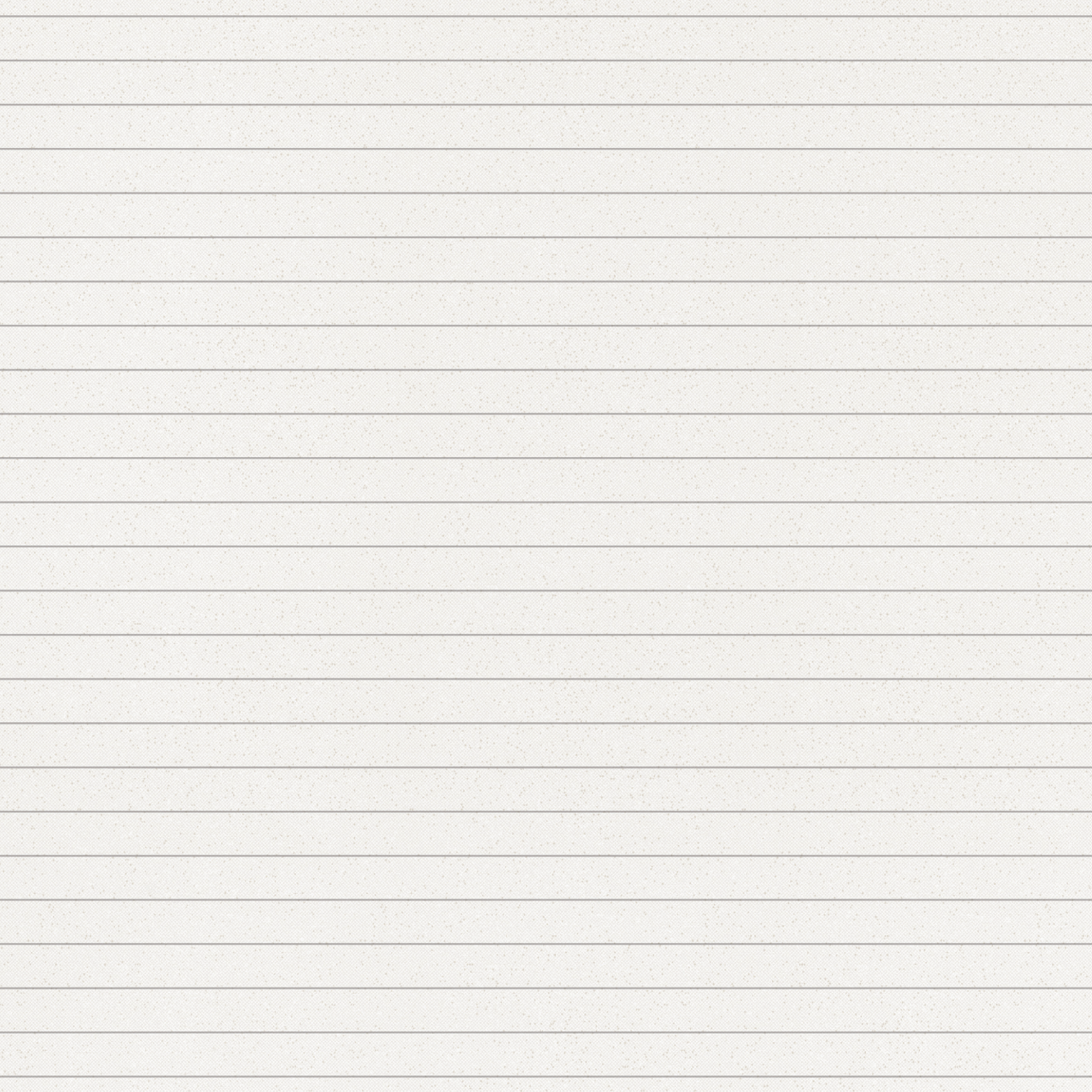
Déryné
program

DIÁNA

kultUp
BELENŐZÉS
A KULTÚRÁBA

Lázár Ervin
Program

Tartalomjegyzék

Kedves Olvasó	4
Kimondani a kimondhatatlant	6
Ezt tudtad?	8
Az erőszakról	10
„Senki se akart befogadni”	14
Nők a fronton	16
Nők az irodalomban	19
Született feleségek?	22
A regény helye a kánonban	24
Aki megszelídítette a halált	26
Tanatológia, a halál tudománya	28
Olvasnivaló	32

„...guggolva körbevesz nyolc-tíz orosz katona, hol egyik fekszik rám, hol másik. Megszabták az időt, hogy egynek mennyi jut. Nézték egy karóráit, időnként gyufaszálat gyújtottak, az egyiknek öngyújtója is volt, mérték az időt. Sürgették egymást.”

Polcz Alaine: *Asszony a fronton*

*Katonák egy I. világháborús
lövészárkban a Felvidéken, 1914-ben.
Fotós: H. D. Girdwood*

Kedves Olvasó!

Ha azt mondom, háború, mi jut először az eszedbe? Lövészárkok? Tankok? Bombák? Sebesült férfiak? Elhurcolt apák? Hősiesség? Dicsőség? Hadicsel? Árulás? Fogság? Veszteség? Egy tőlünk távol eső borzalom, ami hozzánk nem érhet el?

Gondoltál-e már arra, hogy mi történik akkor, amikor a háború átvonul az otthonodon? Amikor a lehulló bombák, amiket korábban csak képernyőn láttál, most éppen a sarki kisboltot semmisítik meg, te pedig a házatok pincéjében, hatvan másik ember között dideregve várod, hogy vége legyen a légiriadónak? Amikor nem környezeti okokból kapcsolod le a villanyt, hanem hogy ne te legyél a célpont? Amikor az iskolai menzákaja, amit egy héttel korábban szinte érintetlenül adtál vissza, elképzelhetetlenül finom

vágyálommá válik? Amikor minden, ami addig biztosnak hittél, megszűnik körülötted?

Polcz Alaine Asszony *a fronton* című műve 1991-ben jelent meg, a szovjet csapatok kivonulásának évében. Az emlékirat egy fejezetet mesél el az írónő életéből, a II. világháború végnapjaiból. A bombák árnyékában egy tizenkilenc éves fiatal lány naiv szerelme rajzolódik ki; házasságkötése, majd keserves nászútja. Éppen csak kezdődő felnőtt életét egyre inkább a félelem, a nyomor

Polcz Alaine a macskájával

és a veszteségek határozzák meg, ahogy a front közeledik. Megromló, bántalmazó házassága szimbolikusan is összefonódik a háborúval. A szovjet csapatok bevonulásával a Csákvárra menekülő fiatalasszony a pokolban találja magát: megverik, csoportosan megerőszakolják (többször is), megbélyegzik. Éheznek, tetvek lepik el és többszörös nemi betegségei miatt a klinikai halál állapotába kerül.

Polcz Alaine nem titkol semmit. Dokumentarista stílusban mesél el minden borzalmat. A közvetlen, intim

hangnem, a laza szerkezet olyan közel hozza hozzánk az önéletrajzi elbeszélő alakját, mintha velünk szemben, egy karosszékekben ülve mesélné történetét. Az olvasó képtelen elfordítani az arcát, holott ezt tenné a legszívesebben. Nem nézni, nem látni a borzalmakat.

Az egyik kulcsszó a szembenézés. Polcz Alaine saját múltjának legsötétebb fejezetével néz szembe. Mi, olvasók pedig több ezer bántalmazott eltagadott, ki nem mondott traumájával. De szembenézés nélkül a gyógyulás sem lehetséges.

Kimondani a kimondhatatlant

Polcz Alaine olyan témáknak adott hangot szenvedéstörténetében, ami tabunak számított, és tabunak számít ma is. Polcz Alaine vallomása úttörő. Nem csak róla szól, hanem bántalmazott nők ezreinek (pontos számot nem tudhatunk, de százezres nagyságrendben erőszakoltak meg nőket a II. világháború végnapjaiban) a hangját erősíti fel.

De hogyan lehet elbeszélni az elbeszélhetetlent? Leírni a leírhatatlant? Polcz Alaine a száraz, lecsupaszított tényekre szorítkozott. Mindent megpróbált a lehető legpontosabban felidézni. Nem elemezte a történeteket. A sorai sokszor szinte érzelemmentesnek hatnak. A száraz tények, a puszta jelentés viszont elementáris érzelmeket vált ki az olvasóból. Az *Asszony a fronton* műfaját tekintve önéletrész, önéletrajz. Ugyanakkor szenvedéstörténet és vallomás is egyben.

Ezt tudtad?

Kertész Imre is hasonló írói eszközt használt a *Sorstalanság* című regényében. Kertész szintén az elbeszélhetetlent: a holokauszt borzalmát jelenítette meg. Művében hasonlóan éles feszültség áll fenn az elbeszélői hang visszafogottsága, higgadtsága és az elbeszélő történet borzalmai között.

Az alábbi idézet Polcz Alaine egyik leginkább megrázó élményét eleveníti fel. Azt a folyamatot, amely során a szexuális abúzus (bántalmazás) következtében kettészakad a test és a lélek. Az áldozat nem képes a saját testét önmaga részeként érzékelni. Úgy érzi, mintha egy idegen, nem hozzá tartozó alakot, valamilyen tárgyat látna, amihez neki nincs köze. A teste tárgyiasul. A testtől elszakadt tudat pedig kívülről tekint erre a dermedt, lélektelen valamire.

„Az egyik orosz volt rajtam. Hallottam, hogy a mennyezetről egy női hang csapott le: anyu, anyuka! – kiabálta. Aztán rájöttem, hogy az én hangom az, én kiabálok. Mikor rájöttem, abba-hagytam, csöndesen, mozdulatlanul feküdtem. A tudatommal nem tért vissza a testérzékelésem, mintha megdermedtem vagy kihűltem volna. Az ablaktalan, fűtetlen szobában, meztelen al-sótesttel fázhattam is. Nem tudom, még hány orosz ment át rajtam azután, ahogy azt sem, hogy azelőtt mennyi.”

Polcz Alaine: *Asszony a fronton*

Az Asszony a fronton
visszatérő szimbólumai: **a**
dermedtség, a kihútság, a
kővé válás.

Számodra mit idéznek fel
ezek a képek, kifejezések?

Az erőszakról

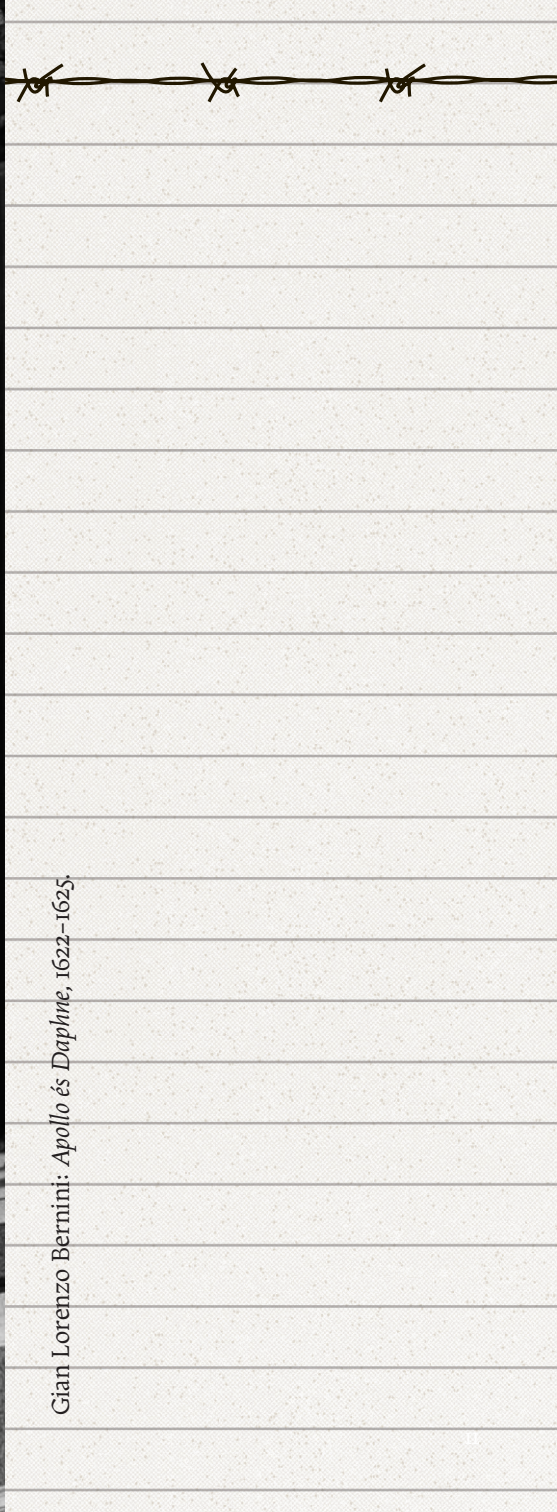
Az erőszak témája az irodalomban már sokkal korábban is létezett. A görög mitológiának visszatérő elemei az „elrablás-történetek”. Ezeknek a történeteknek gyakran központi eleme a metamorfózis, vagyis az átváltozás. Ezek az átváltozások, amelyek erőszak következtében mennek végbe, ugyanezt a testtudatvesztést szimbolizálják: az áldozat nem érez azonosságot többé már a testével.

Az egyik leghíresebb átváltozástörténet Daphné és Apollón története. Daphné nimfát Apollón isten üldözte a szerelmével. Abban a pillanatban, amikor Apollón megérintette (azaz „megtörtént az erőszak”), Daphné babérfává változott. Megdermedt, elvesztette eredeti önmagát. Babérfaként pedig Apollón tulajdona lett.

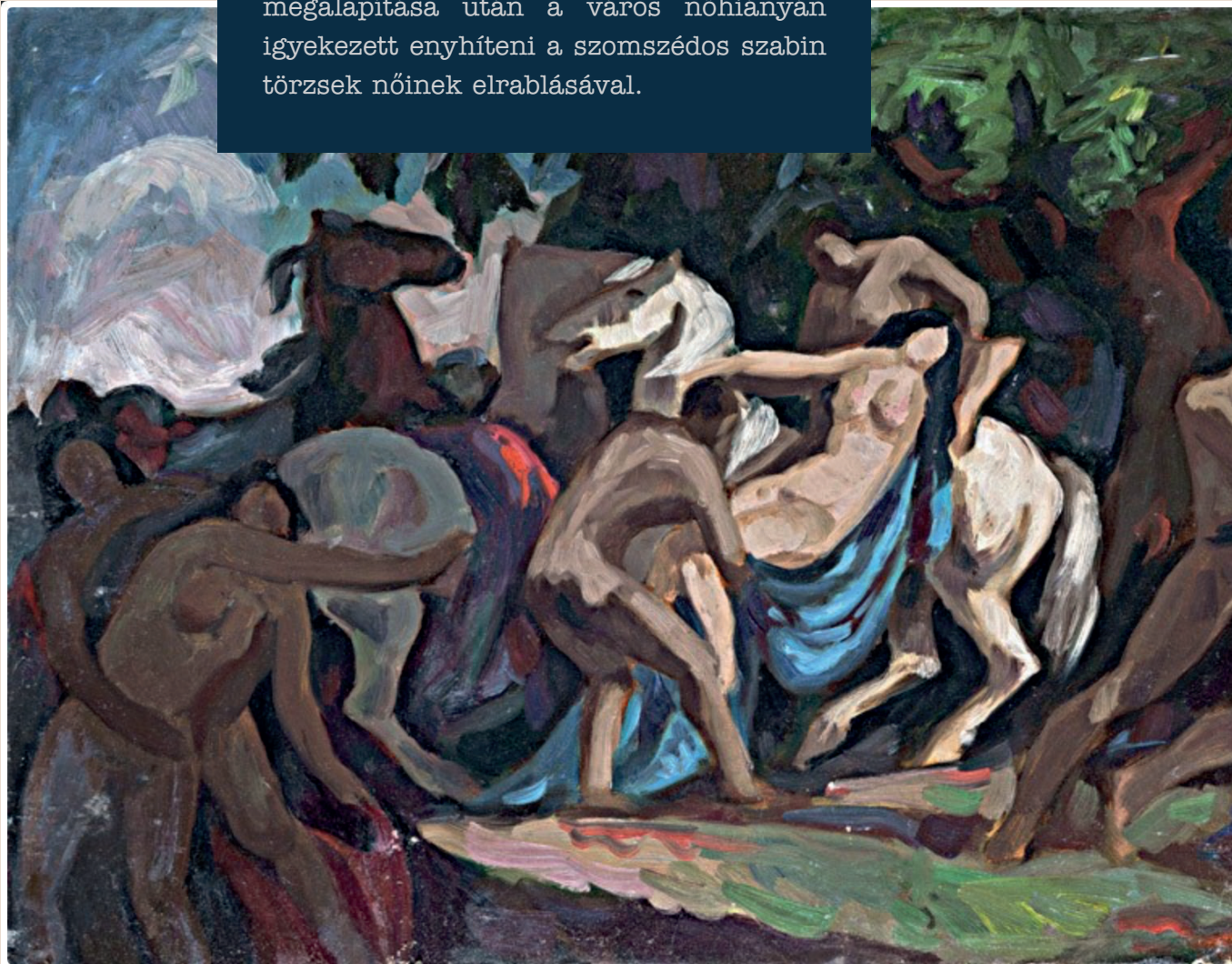
A következő képen Lorenzo Bernini szobrát látod, aki Apollón és Daphné történetét örökítette meg. Milyen gondolatokat, érzelmeket vált ki belőled a műalkotás?

Gian Lorenzo Bernini: *Apollo és Daphné*, 1622–1625.

A római mitológiában is fellelhetőek az erőszak történetek. A legismertebb a szabin nők elrablása, amelyben Romulus Róma megalapítása után a város nőhiányán igyekezett enyhíteni a szomszédos szabin törzsek nőinek elrablásával.

Ez a történet az erőszakételnek olyan mozzanatára hívja fel a figyelmet, amely a fizikai szükségletek kielégítésének vágyán túl más jelentést is hordoz: a hódító erejének kinyilvánítását.

A háborús erőszaknak sok kutatás szerint „szakrális” jelentése is van. A női szerepeket az évezredek során kétfajta szemüvegen keresztül nézték: a nők eszerint lehettek szentek (Madonnák, szüzek, anyák, az otthon melegének őrzői, az élet továbbadásának letéteményesei), vagy bukott nők. A leigázott föld asszonyainak megerőszkolásával tehát egyfajta megszenteltségtelenítést követtek el az erőszaktevők.

Az *Asszony a fronton* című műben is olvasható: az orosz seregnek minden terület elfoglalása után engedélyezett volt három napnyi szabadrablás: tehát az erőszak, a fosztogatás, a civil lakosság bántalmazása része volt a hadi cselekménynek. Egyrészt jutalmat jelentett a katonáknak a sikeres megmozdulás után, másrészt győzelmi szimbólumként is szolgált. A három nap elteltével az erőszakételt halállal büntették. A győzelmi, leigázó rítust a civil lakosság, azaz a nők, gyerekek és öregek szenvedték el.

Kádár Béla (1877–1956): A szabin nők elrablása, é. n.

„Senki se akart befogadni”

Azokat a személyeket, akiket szexuális erőszak ért, kitagadta a közösség, azonnal stigmatizálták (megbélyegezték). Polcz Alaine ezért élt meg kitzasztottságot Csákváron is (hiszen senki nem fogadta be, mikor menekülni próbált), és ezért nem tudott a legközelebbi családtagjaival sem beszélni a történetekről.

De vajon mi állhat e mögött a jelenség mögött?

Miért jellemző reakció, hogy az emberek a felelősséget éppen azokra hárítják, akik más embertársaik tettei miatt borzalmas traumákat szenvednek el?

Az okokat elsősorban az ember igazságos világba vetett hitében kell keresni. Más szóval az emberek szeretnék azt hinni, hogy ha megfelelően élük az életünket, akkor ők nem válhatnak áldozatokká. Saját szorongásaik, félelmeik miatt keresik az áldozatokban a hibát.

Tudtad?

Az áldozathibáztatás fogalma azt a jelenséget fedi le, amikor a bántalmazás kapcsán nem az elkövetőkhöz, hanem annak elszenvedőihez kapcsolják az emberek a felelősséget.

„Menekültem. Senki se akart befogadni. Félték; fiatal, tizenkilenc éves nő voltam, tudták, hogy sokszor elhurcoltak. Félték befogadni, hogy utánam jönnek az oroszok. Akkor könyörögtem, hogy az istállóba engedjenek be, engedjék meg, hogy a marhák mellé húzódjak. Nem, nem. A pincébe engedjenek be. Nem. Megígértem, megesküdtem, hogy azt fogom hazudni, csak beosontam, mikor senkit sem láttam. A kapun se akart beengedni senki, az orvos se, Jánosnak az a néhány ismerőse se, akiről tudtam.”

Polcz Alaine: *Asszony a fronton*

Nők a fronton

A világháborús események új szerepeket, új feladatokat jelöltek ki a nők számára. A férfiak távollétében a nők háziasszonyból dolgozók lettek. Gyárakban kezdtek munkát végezni, vagy éppen kiegészítő szolgálatot vállaltak a seregben. A munkába állással párhuzamosan a nőkről kialakult kép is változni kezdett. Jellemző folyamat volt a munka világának kettészakadása is: kialakultak női foglalkozások, amelyeket a férfiak fokozatosan elhagytak. Ilyenek voltak például bizonyos hivatali munkakörök vagy a pedagóguspálya. Ezeknek a munkáknak a presztízse és a bérezése is rohamosan csökkent.

Nézd meg a II. világháborús plakátokat és gyűjtsd össze, milyen szerepekben látta (vagy szeretne látni) a magyar társadalom a nőket!

Miközben olvasod a regényt, gyűjtsd össze, hogy milyen feladatkörökben (vagy vágyott feladatkörökben) bukkan fel Polcz Alaine a visszaemlékezésében.

Hányféle szerepben kellett helyt állnia?

A te családban milyen, a háborúhoz kapcsolódó történetek maradtak fenn? Hogy éltek meg őseid a háború szörnyűségeit? Kérd meg a nagyszüleidet, hogy meséljenek családi történeteket!

Nők az irodalomban

Van egy kihívásom a számodra!

Pörgesd végig a gondolataidban az eddig általad elolvasott regényeket, és válassz közülük egyet, amelyben szerepel két nő, ezek a női szereplők beszélgetnek egymással és a beszélgetésük tárgyát nem a férfiak képezik.

Hány ilyen olvasmányélményt tudtál gyűjteni?

Az irodalomkönyveknek, az irodalmi kánonnak nem, vagy csak alig képezik részét a női írók, és ez különösen igaz a magyar irodalmi kánonra. Kivételeket persze találhatunk, hiszen ott van Nemes Nagy Ágnes, Kaffka Margit vagy Szabó Magda.

Tudtad?

A kánon szó görög eredetű, mércét jelent. Az irodalmi kánon azon kimagasló művek körét jelöli, amelyeket bizonyos értékek mentén megkerülhetetlennek tekintünk. Tulajdonképpen a kánon segít eldönteni, hogy mit érdemes elolvasnunk, és mit nem. Egyszerre azonban több kánon is élhet egymás mellett.

A nőknek sokáig a társadalmi helyzete nem tette lehetővé, hogy részt vegyenek az irodalmi életben. Az egyik legnagyobb hatású irodalomtörténészünk, Gyulai Pál *Írónőink* című 1858-as cikksorozata például, amely a *Pesti Napló*-ban jelent meg, hosszú évtizedekre megszabta a női irodalomról szóló párbeszéd irányát. Gyulai egyértelműen kimondta, hogy szerinte a nők nem alkalmasak az írói pályára. Nézeteit sokan osztották. A vita, hogy megengedhető-e, hogy a nők

írásra vállalkozzanak, és vajon mire képesek, mire alkalmasak, egészen a század végéig elhúzódott.

De mi következik mindezekből? Az, hogy az olvasmányainkban (az irodalmi kánonban) megjelenő női karaktereket elsősorban férfiak alkották. A női tapasztalat, a női perspektíva alig jelenik meg irodalmi élményeink során, és ez a hiány sokszor erősen torzított képet nyújt művészetéről és társadalomról.

Érdekesség

Virginia Woolf *Saját szoba* című művében egy lehetséges íróról gondolkodik: felveti, hogy Shakespeare-nek volt egy lánytestvére, ugyanakkora tehetséggel, mint ami a bátyjának megadatott. Az író felteszi a kérdést: milyen sorsra jutott volna ez a kislány, ha ugyanazzal a tehetséggel és elszántsággal lép az életbe, mint William. Megszökik otthonról, színházba szegődik, de teherbe ejti a színiigazgató, mire ő bánatában a Temzébe ugrik, és végül jeltelen sírba kerül.

An aerial, black and white photograph of a winding river cutting through a rugged, mountainous landscape. The river flows from the top left towards the bottom right, with several sharp turns. The surrounding terrain is rocky and uneven, with varying shades of gray and white, suggesting different rock formations or snow patches. The overall scene is dramatic and desolate.

Tudtad?

William Shakespeare-nek a későbbi kutatások szerint tényleg volt egy húga, Joan Shakespeare, akiről szinte semmit nem tudunk. Joan a legújabb kutatások szerint szintén írt. Egyetlen fennmaradt művét, a *Szellemi testamentumot* azonban az utókor sokáig a Shakespeare-testvérek apjának tulajdonította. A tévedés oka elsősorban abban keresendő, hogy senki nem feltételezte, hogy egy ilyen dokumentum tartozhatott nőhöz is. Ahogy a kutatásokat végző Matthew Stegle fogalmazott: „Joan egyfajta szimbólumává vált a kora újkori nők elveszett hangjainak”.

Született feleségek?

Az alábbi oldalpáron öt író nő portréját láthatod. Ezekről a női alkotókról a kortárs irodalomtudomány úgy tartja, hogy teljes jogúan állnák meg a helyüket a kánonban, mi gyakran mégis inkább azért ismerjük őket, mert híres írók feleségei voltak. Te honnan ismered: feleségszerepből vagy alkotásaikon keresztül? Kösd össze a képeket, neveket és a hozzájuk tartozó műveket, idézeteket!

Török Sophie

Kosztolányi Dezső

„Szivem véresre szétzúzott
játék, / ott maradt halva /
a sinek között.”

Szendrey Júlia

Babits Mihály

„Vannak csendek, mikor
a percet átüti a szó.”

Harnos Ilona

Weöres Sándor

Andersen meséi első
magyar fordítása

Károlyi Amy

Ady Endre

„Összehúzódva gunnyasztok, borzong a hátam – /hirtelen látom magam, látom mozdulataimat, / milyen ismerős ez! anyámat látom / fázós válláival, nagyanyámat / nagykendő bolyhai közt. / Óh, nem az arc öregszik. / Rejtve fon-szó a lélek, s az öntudatlan / test követi titkos parancsát.”

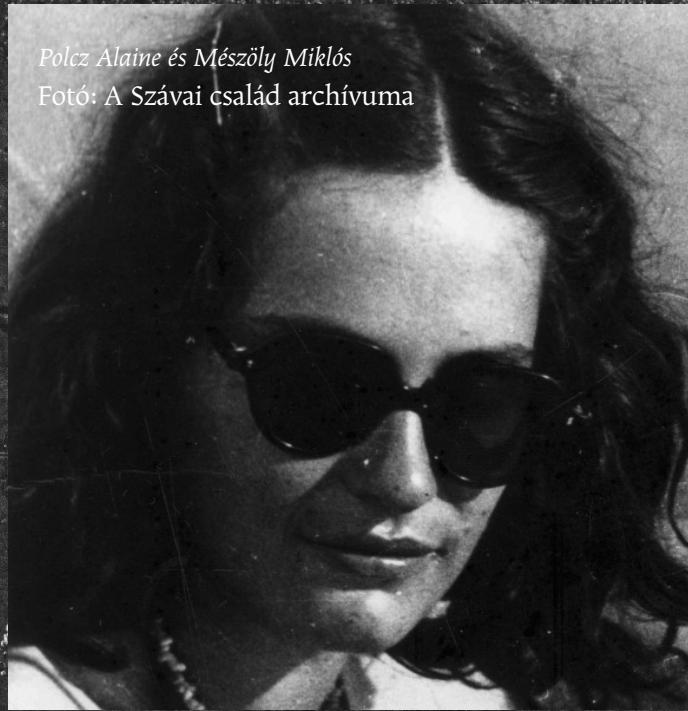
Boncza Berta (Csinszka)

Petőfi Sándor

„Nem szeretek hosszasan haragudni. Talán ez is az öregedés jele.”

Nézz utána az alkotásoknak!

Polcz Alaine és Mészöly Miklós
Fotó: A Szávai család archívuma

A regény helye a kánonban

Az alábbi idézet Polcz Alaine-től származik. Férje, a magyar irodalmi kánon oszlopos tagja, **Mészöly Miklós** író gyakran kritizálta íráskészségét.

„Amikor én tudományos vagy népszerűsítő irodalmat írtam, Miklós mindig kiborult. Te, mondtad, egy magyar író felesége nem ír le ilyen mondatot. Nem érzed a mondat ritmusát?! Nem érted, hogy nem lehet ilyet leírni? Én szégyeltem magam helyetted! Nem értettem, és nem éreztem. Az ilyesmikből az épült belém, hogy én nem vagyok igazi író. Hiába írok, nem vagyok az.”

Polcz Alaine beszélget Kőrössy P. Józseffel

Az *Asszony a fronton* részben terápiás céllal, részben vallomásként született. A szerkezete laza, a pusztá tények sorolása pedig sokszor hétköznapi beszédhelyzetet eredményez, így felmerül a kérdés, hogy mennyiben lehet a szépirodalmi kánon része. 1991-es megjelenése évében elnyerte az Év könyve díjat, a rá következő évben pedig Déry Tibor-díjat kapott. Hatalmas közönségsiker lett, nyolc nyelvre lefordították, született belőle több színdarab, átírat is. Egyik érdekes műfajú, „monodráma két hangra” megjelölésű szöveget Baranyi László írta át. Mégpedig úgy, hogy a két hang, amely megszólal: a hatvanöt év körüli Polcz Alaine és a fiatal Polcz Alaine. Ez a kettős szemlélet, amely az eredeti műre is jellemző, hatalmas feszültséget teremt, és még több oldalról mutatja meg az átélt borzalmakat.

Aki megszelídítette a halált – a tanatológia és a Magyar Hospice Alapítvány létrehozása

Polcz Alaine életének az átélt háborús borzalmak és a klinikai halál túlélése után is részese maradt a halál közelségének érzése, élménye. A tanatológia a pszichológiának a halállal, haldoklással, gyásszal foglalkozó ága. Polcz Alaine a háborút követően egyetemet végzett, pszichológus lett, és tanatológusként kezdett dolgozni először Lipótmezőn, majd a Tűzoltó utcai gyerekklinikán. Haldokló gyerekek mellett dolgozott, elkíserte őket utolsó útjukra. A hozzátartozóknak pedig segített megérteni a megérthetlent, elfogadni az elfogadhatatlant. Megszelídítette a halált.

Henry Peach Robinson
A haldokló búcsúja című,
1858-ban készült felvételét
a halál témáját feldolgozó
első fényképként tartják számon.

„A halál megváltoztathatatlan
és elkerülhetetlen, de viszonyunk
a halálhoz nem az.”

Polcz Alaine:

Együtt az eltávozottal, 2005.

Tanatológia, a halál tudománya

A társadalmunk nem szeret szembesülni a halál gondolatával: tabusítja, elrejtí az. Már az öregedés jeleit is elfedjük: befestjük az ősz hajszálainkat, igyekszünk eltüntetni a ráncainkat. A gyerekeket sokan nem engedik közeli hozzátartozóik temetésére. Még a régi mesékből is sokszor kiírjuk a halált (mint a *Piroska és a farkas* legújabb kiadásában), mintha az nem is létezne. A legtöbben idősoththonokban, szakemberek között, és nem családi körben búcsúznak az élettől annak ellenére, hogy a statisztikák szerint az emberek többsége otthon szeretne meghalni.

A haldoklók szenvedéseinek enyhítése, a családi körben történő elválás valaha természetes volt. Az 1960-as években azonban egy teljesen másfajta gyógyítási modell terjedt el, amely kevésbé foglalkozott a halál

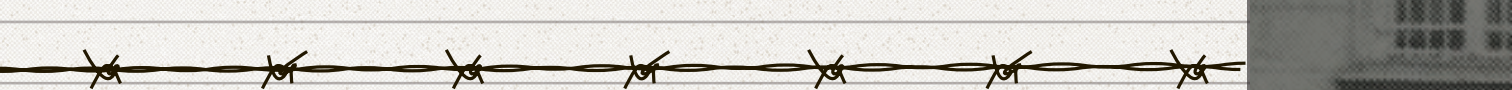
lelki, spirituális oldalával és nem tartotta szem előtt az emberi méltóság megőrzését. Ezzel a modellel szemben indult a nemzetközi hospice mozgalom. Polcz Alaine néhány munkatársával 1991-ben megalapította a Magyar Hospice Alapítványt.

Ha valaki nehezen hal meg, a halált nem elfogadva, a szeretteitől távol, és nem tudja megosztani a félelmeit vagy nem tud elbúcsúzni, az az itt maradottaknak is nagyon megnehezíti a gyászfolyamatot. Azzal, hogy segítjük a haldoklót az utolsó pillanatig teljes életet élni, és elrendezni a dolgait, a hozzátartozóknak is segítünk feldolgozni a veszteséget.

A hospice mozgalomban a már csak tüneti kezelésben részesíthető, gyógyíthatatlan betegek testi és lelki szenvedéseinek enyhítése a cél.

Tudtad?

Thanatosz maga a Halál a görög mitológiában, Éj istennő (Nüx) fia. Apja nincs, ám van egy ikertestvére: Álom, azaz Hüpnosz. Alakját hol erőteljes, kardos, lángoló arcú, vad tekintetű szárnyas alakként, hol meztelen, kedves ifjúként ábrázolták. Testvérének a fejéből, míg neki a vállából nőttek ki a szárnyai.

Polcz Alaine így foglalta össze a hospice lényegét:

„Az élet természetes része a halál. Ideje van a meghalásnak, ezt sem siettetni, sem elhúzni nem szabad (...). A hospice célkitűzése: visszaadni a halál méltóságát, segíteni a beteget és a családot, hogy nyílt kommunikációval tudjanak élni a halál elfogadásában. Segíteni, hogy az ember lehetőleg saját otthonában, szerettei körében töltsen utolsó napjait. Segíteni az életben feltorlódott problémák, nehézségek kölcsönös feldolgozását, megvalósítani azt, amit az ember még fontosnak tart az életében. Elérni a személyiség halálközeli, utolsó kiteljesedését. És természetesen ellátni a beteget orvossal, jól képzett nővérekkel, fájdalomcsillapítással.”

Idézet a Magyar Hospice Alapítvány honlapjáról

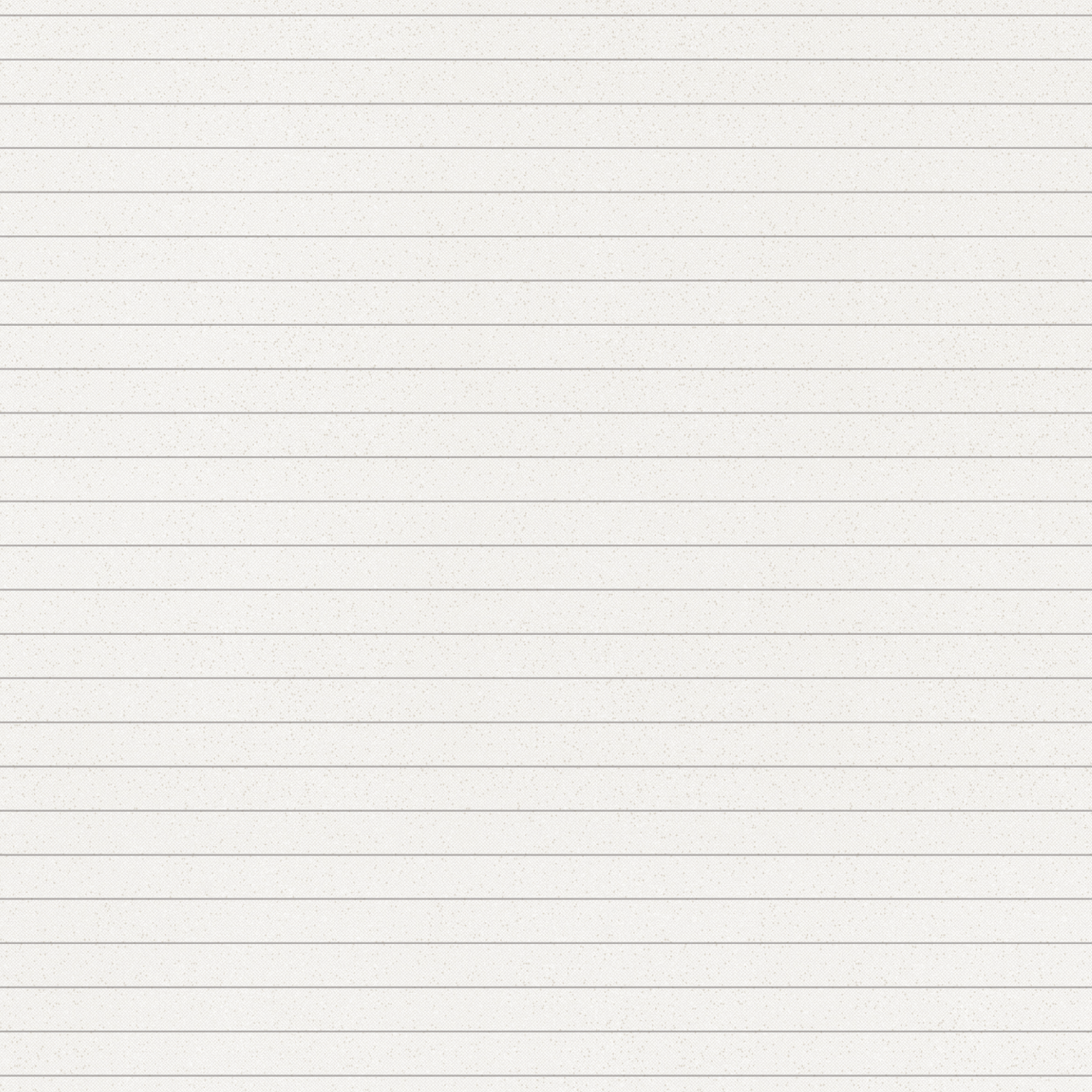
Polcz Alaine a saját életében is tudatosan készült a halálra. A betegsége alatt betegágya mellett ott volt a saját koporsója. Egyszerűen tudni szeretete volna, hova kerül majd távozása után.

STEN NÖNNEL

POLCZ ALAIN

„A készülődést a halálra, már sokszor kifejeztem ezt, és most is úgy gondolom, ez a legkomolyabb dolog, ami az emberrel életében történhet.”

Polcz Alaine: *Naplórészlet*

Olvasnivaló:

Balassa Péter – Varga Lajos Márton: Az élet förtelme és szépsége (Polcz Alaine: Asszony a fronton). *Jelenkor*, 1991. 10. szám

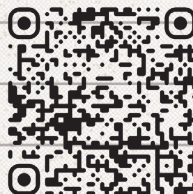
Margócsy István: Nőiség, női szerepek és romantika. 2000 (*Irodalmi és Társadalmi havi lap*), 2015. 3. szám **(A)**

Sélei Nóra: A női test mint áldozat – Polcz Alaine: Asszony a fronton. *Korall*, 2015. 59. szám **(B)**

Zsadányi Edit: Vérző sebek és „vérző sebek”. Az abjekt mint testbeszéd Kertész Imre Sorstalanság és Polcz Alaine Asszony a fronton című művében. *Literatura*, 2010. 4. szám

(A)

(B)

A kiadványban szereplő fotók közül azok, amelyeknél nem található címleírás, a KultUp *Asszony a fronton*-filmjéből kiemelt felvételek. A Program munkatársai mindent megtettek, hogy a jogvédelem alatt álló szöveges és képi dokumentumok közléséhez a jogtulajdonos engedélyét megszerezzék. Kérjük, ha ezzel kapcsolatban bármilyen mulasztást tapasztalnak, mindenképpen jelezzék!

mm

MÉG TÖBB ÉRDEKESSÉG VÁR RÁD,
HA BEOLVASOD A QR-KÓDOT.